
Benedek István Gábor

LAJOS FÜLÖP HUSZONKÉT ARANYA

1

A gépek észak felől repültek Tuba fölé. Hat éhes sas. Szabályos mértani alakzatban jöttek, alacsonyan, fegyelmezetten. A szirénák hallgattak, megszólalni sem volt idejük. Két perc az egész, aztán újra csönd. Errefelé valamiért „kék hajnalnak” hívják ezt a rövid időt, lehet, hogy a Koránból. Azokat a perceket nevezik így, amikor az éjszaka éppen megtörik, de a nap még csak távoli ígéret. A tengeren ilyenkor mozdulatlan a sötétség, mert nem a szem, inkább a lélek jelzi a változást.

Az F16-osok hangjától, magas frekvenciájú zajától itt rövid időre megváltozott a levegő sűrűsége. És csak amikor már messze jártak, hallatszottak a robbanások. A jelzés: Izrael itt járt.

Az elsőként becsapódott rakéta romba döntötte a zsidó épületek felét, és megromgálta a zsinagógát. A másik találat a piacot érte és a piacot övező házakat. Itt volt a legnagyobb a pusztítás.

A zsidók – szorongatott helyzetük miatt – meglehetősen fegyelmezetten fogadták a csapást. Nem jajongtak, sőt éppen a támadók miatt tartózkodtak a hisztérikus kitörésektől. Később is csak ide-oda rohángáltak, hogy felmérjék a károkat; észleléseiket ugyan kiabálva közölték egymással, de rendben bekötötték a sebesülteket, róluk tüntetően maguk gondoskodtak. Még csak virradt, amikor már mindenki tudta: a zsinagóga egyik oldalát erős találat érte, a keleti fal megroggyant, a légnyomás a tető egy részét elsodorta, s itt a földem beomlott.

A zsidó védelmi csoport tagjai Kfar Tuba távolabbi pontjairól is idesiettek. Útközben látták, hogy a piacon nagy volt a rombolás. A mentők, a tűzoltók késve, lassan érkeztek, de az arabok mégsem szórtak átkot a hatóságokra, hanem kizárólag az itteni zsidókat szidalmazták. Akik – így mondták – idehívták az izraelieket ölni, gyilkolni.

A zsidók féltek. Tapasztalatból tudták: az arabok, a gyászolók, a károsultak és azok, akik bármilyen hasznot, élvezetet remélnek a zűrzavarból, rövidesen megjelennek itt, a templomuk közelében. Vérben forgó szemmel, az öklüket rázva átkozódnak, s fenyegetően követelnek pusztulást ellenségeiknek. És mert mindig előlép valaki, aki valahonnan fegyvert szerzett magának, könnyen eldőrdülhet az a lövés, amely után már nincs megállás.

A tubai zsidók között él Jona Dúad. Tizenkilenc éves múlt. Jó alkatú, stramm fiatalember, a jisájita nemzetség tagja. Öntudatos kiválasztottja övéinek, hiszen úgy tartja: Dávid király leszármazottja. És akárcsak felmenőit, őt is fűti a tudat: nem csupán a zsidó nép két ősi nagy királyával köti össze az azonos vér, hanem övéiből származik majd a Messiás is. Hatalmas, sodró erejű a legenda, ez adott tartást évszázadokon át azoknak, akik hisznek a bűntelen világ eljövételében. Ugyanis kizárólag erről az örökölt törzsi földről – miként írva vagyon – indulhat útjára a Megváltás. Mára itt és a környéken negyven-negyvenöt zsidó család maradt. Féltékenyen vigyázták az örökséget, a különleges tudatot és az elhivatottságot. Számon tartották egymást, név szerint és a családi elágazások szerint, s ha valaki elköltözött, azok is várták a hívó s elvárták a tájékoztató szót. Hogy ha az élet olyképpen hozza, betöltsék, amire rendeltettek.

Az biztos, a történelem kegyetlen volt ezen a tájon. Nem tudtak sohasem annyira okosak, óvatosak, taktikusak, netán rafináltak lenni, amennyi szükséges lett volna a hosszú, békés élethez, a szerencséhez, a nyugalomhoz. Izrael létrejötte pedig csak új megpróbáltatásokat hozott a számukra. Az egyetlen ésszerű megoldás az lett volna, ha elmennek. Ha „hazaköltöznek”. De ezt a szót ki nem ejtették volna a szájukon, a tukaiak semmiképpen. Jisáj nemzetsége, legalábbis a maradék maradéka, ellenállt a délről érkező szerető szónak. És kitarítottak.

Nekik ugyanis küldetésük volt, elhivatásuk, isteni parancsuk. Helytállni és őrizni. Nem a földet, nem valami tárgyat, hanem a láthatatlan Eszmét. A Jihuszt. Mégpedig itt, csakis itt, a számukra kijelölt vidéken.

Sokan elmentek, letelepedtek, munkát vállaltak Jeruzsálemben, Beer Séván, C'fátban vagy Cipruson, netalán – persze inkább régen – Damaszkuszban, Bagdadban. Főleg fiatalok, akik aztán visszajöttek, akár életveszélyre is. Betölteni az esküt, amelyet az apáknak tettek.

Véres csatamező volt ez a föld, csak hát olyan csodaszép, hogy a sebekre sohasem emlékeztek.

A zsidó közösség irányítói a biztos maradás érdekében megpróbálták hazájuk kormányától, a politikai pártoktól, a katonai vezetőkől biztosítékokat vásárolni, nemzetközi garanciáért kilincseltek, hadurakat korrumpáltak, de aztán mindig visszatértek a legegyszerűbb megoldáshoz. Mert mégiscsak a közvetlen szomszédok barátsága jelentette számukra a viszonylagos biztonságot.

Így aztán soha nem vették igénybe azt a titkos ajánlatot, hogy ha nagyon nagy lenne a baj, elég egyetlen értesítés, és a védelem gépei egy órán belül megérkeznek délről. Hiszen ettől a perctől fogva végük volna, az ő szerény életterüket rögtön elfoglalnák, és még az emléküik fáját is kivágnák.

Am ez a hajnali nagy erejű támadás – hat géppel – más volt; a bevetés okára nem is tudtak magyarázatot. Bizonyára válasz valami támadásra, merényletre, öngyilkos robbantásra, amely felelt valamire; az okok és okozatok kezdetei a régmúltba vezettek.

Jona Dúad emlékezett persze a helybeliek korábbi indulataira. Mert azért nem akadt egyetlen izraeli katonai akció sem, amelyet a muszlimok a maguk módján itt ne akartak volna megtorolni. És érezte, nagyon hangos és durva lesz ez a mai válasz, hiszen a piacnál és a környező házakban halottak is voltak.

Amikor valakitől megtudta, hogy Eliezer Cadok előljáró tanácskozássra hívja a családfejeket, ő nem az apjához fordult a részvételi lehetőségért, még csak nem is Gideon Párdes vallási vezetőt kérte támogatásra, hanem Ábrahám Biszmithez, kehilájuk önvédelmi parancsnokához fordult. Biszmit szerette tanítványát.

Vele együtt vett részt a tanácskozáson. Jelen volt, amikor Cadok fölfedte, hogy az izraeli rakétatámadás során tönkrement az Áron há-Kádos, a szekrény, ahol a gyülekezet Tóráját, Megilláját, Menóráját tartották.

A zsidók nem akarták elhinni a lesújtó hírt. Szájról szájra adták a történeteket, míg nem az udvar legtávolabbi pontjára is eljutott a döbbenetes mondat. Mert a zsinagóga megrongálódott fala és a tető egy dolog. De hogy a Tóra és vele a szent tárgyak szentsége elveszett, az már végzetes.

A férfiak tülekedve, kíváncsiságuktól hajtva, gyászos arccal vették szemügyre a két sérült tekercest, a tönkrement díszes tokot. A megrongálódott, deformálódott korona láttán úgy érezték, elárvultak.

A vallás dolgaiban járatosak pontosan tudták: ebből más bajok is származnak. Közelednek az őszi nagy ünnepek, az Új év, aztán a Kol Nidré estéje, majd a Félelmetes

Nap, a Jom Kippur. És ha ekkor nincs Tóra, összeomlik a Rend. A közösséget egybefűző felmutatás, a tekercs testvériséget szimbolizáló körbehordozása, a hangosan elmondott áldás az Áldott Betűk előtt és maga a csodálatos leborulás! Végzettség esetén persze lehet Tórát olvasni a Humásból, azaz a nyomtatott könyvből, de ez olyan, mintha az alma homokba rajzolt kontúrjából kínálna valaki gyümölcsöt a szomjas, éhes embernek.

És Kfar Tuba közösségének csupán egyetlen Tórája van. Nagyobb, gazdagabb zsinagógáknak lehet persze több Tórájuk is – kisebb és díszesebb, ősbibb, újabb és tetszetősebb –, ám itt csak ez az egyetlen Tóra-tekercs állt a díszes tartójában. Az már merőben más vonatkozás, hogy a sérült, használhatatlan Tórát úgy illik eltemetni, mint gazdag élete után a halottat, akárcsak Isten emberi teremtményét.

A súlyos teendők láttán rögtön szenvedélyes vita kezdődött, túl akarták egymást kiabálni. Hogy mit ír elő a hagyomány, miféle megszorítások vonatkoznak rájuk, mi történt itt vagy ott hasonló esetben, melyik Rangos Szerző mit mondott erről vagy valami egészen másról.

Egyetlen biztos pont bontakozott ki: mielőbb, sürgősen, tehát azonnal be kell szerezni az új Tórát. Össze kell gyűjteni annyi pénzt, amiből megvehető, kiállítható a közösség új büszkesége. Csakhogy hol találhatnának ebben a megtépázott országban, kivért zsidó közösségi világukban, a szétvert, megszüntetett kehillákban, iskolákban, a lerombolt zsinagógákban egy, akár egyetlen tekercs? Hol találni Szófért, aki most ír, netán befejez egy korábban megkezdett könyvet, vagy hol, merre élhet az a rabbi, aki rájuk hagyományozhatná régi Tóráját?

És egyáltalán mennyibe kerül most egy megáldott, tökéletes Tóra, egy Eszter királynőről szóló Megilla? Illetve – hol van ennyi pénz? Hiszen Kfar Tubában csakis szegény zsidók élnek – a háború, az örökös háborúskodás miatt jóformán megszűnt a közlekedés, a kereskedelem, az ipar, az érintkezés, a tanítás.

Igen, országos gyűjtésbe kell kezdeni, méghozzá titokban, a többségi lakosság tudtán kívül. Vagyis utazzon el a falvakba, városokba egy most megválasztandó küldöttség, és keressen meg olyan zsidókat, akik valaha Tubában laktak – avagy egyszerűen csak adakozásra kész, együtt érző hitsorsosokat, akik felfogják ezt a méltatlan helyzetet, és hajlandók segíteni a dávidi törzs leszármazottainak.

A kérdés megvitatását be kellett rekeszteniük, mert a piac felől megérkezett a zsinagóga elé a gyászoló, a bosszúért kiáltó, a dzsihádot követelő felbőszült tömeg. Minden az ősi képlet szerint folyt. Botokkal fenyegető, üvöltő férfiak, rikácsoló asszonyok, rozant kerekesszékeken idáig tolt aggastyánok, visító kisgyerekek, halott családtagok képét mutogató hozzátartozók, hamarjában összetoborzott hivatásos siratóasszonyok, akiket szemmel láthatóan az ájulás környékezett. És jelen voltak persze az efféle jeleket kedvelő alakok, akik egyetlen zsidóverést ki nem hagynának. Ordibáló – félig civilbe, félig szedett-vetett uniformisba öltözött – fegyveresek is fel-feltűntek, csak azért, hogy lövöldözésükkel fenntartsák a harci szellemet.

Cadok közösségvezető is az errefelé hagyományosnak nevezhető eljárásnak tett eleget, amikor tűzcsöndet jelző zászlóval a kezében kilépett a zsinagóga előtti kis térre. Önerzetéhez azért hozzájárult, hogy önvédő kis csapata ott állt láthatatlanul a fal mögött, elszántan.

Cadok, miként minden zsidó Kfar Tubában, kitűnően tudott arabul, ráadásul jól ismerte az itteni tájszólásokat is.

– Ki a főnök? – kérdezte erős hangon, és meglengette a lobogót.

A tömeg elcsendesedett; várták a folytatást.

Egy fehér dzsellabát viselő, nagydarab, szakállas férfi lépett elő európai zakóban.
– Abu Khaled vagyok – mondta ő is hangosan.

– Abu Khaled! Én, Eliezer Cadok szeretném elmondani neked és mindenkinek itt, hogy azok a repülőgépek a mi templomunkat bombázták először. Megrongálták a tetőt, a falakat, használhatatlanná tették a Szent Tóránkat. Csak Istennek köszönhető, hogy ezen a korai órán senki nem tartózkodott itt. Viszont mélyen sajnáljuk a ti halottaitokat. Abu Khaled! Mi régóta élünk itt, több száz éve, tudod. Minket is sújt ez a mostani hosszú háború. Ha imádkozunk, akár csak ti, a jó életért könyörgünk. Amely – reméljük – úgy borul ránk mielőbb, mint a béke sátora.

Itt egy kis csöndet tartott.

– Abu Khaled! Jöjj be a mi szent hajlékunkba! És nézd meg saját szemeddel, milyen pusztítást végeztek a repülőgépek.

Eliezer Cadok előreengedte az arab vezetőt. Az valóban megnézte a pusztítást, a megsérült Tórárt és a szent tárgyakat, majd kijött, megfordult, és arab testvéreinek hátul kissé meghajolt, fejet hajtott a zsinagóga előtt. És két kezét a mellén összefűzve tiszteleggett Eliezer Cadok előtt. Aztán méltóságteljesen távozott. Emberei pedig rendben mentek utána.

A csatát Cadok megnyerte. Ezt a csatát. Mert a zsidókkal való vita még hátravolt.

2

A kérdések így hangzottak:

Ki legyen a gyűjtés vezetője? Hány településre terjedjen ki? Szabad-e kölcsönt fölvenni – ha egyáltalán akad még valahol jómódú tubai zsidó, aki nélkülözni képes ennyi pénz? Továbbá legyen-e útja során a sliahnak kísérelője, hogy megvédje őt a veszélyektől, s hogy a pénzek átvételénél tanúskodjon? Ezenkívül szükséges egy mobiltelefon, és meg kell állapodni a rejtjelezett üzenetváltásokban – tekintettel az arab titkosszolgálatokra, amelyek figyelik őket.

– Csak talmudi idézetekkel váltsunk híreket; azt kívülálló nem érti meg – hangzott a verdikt.

Aztán eldöntötték, hogy a közösséget ki képviselje – illetve kik. Tudták, hogy választásuk sorsdöntő, hisz voltaképpen szellemi és lelki fennmaradásukról van szó.

– A képviselőknek méltóknak kell lenniük a Messiáshoz is, gondoljunk erre.

Hát gondoltak. Smuel ben Ábrahám-Cvit választották, a műbútorasztalost, őmellé pedig Jona Dúadot. Jona erős volt, fáradhatatlan, kreatív és ötletes, ismerte továbbá a modern elektronika eszközeit.

A következő órák azzal teltek, hogy mindenki bediktálta rokonainak, barátainak és ismerőseinek a címét, a valaha volt tubaiakét – lakjanak most bárhol. Az adományozóknak csak egyet ígérhettek, akár előre is: nevüket a helyreállított zsinagóga falán kőbe fogják vésní.

Amikor az előjáráságon átvették a névsort, Jona Smuélhoz fordult:

– Helyesnek tartod-e, hogy mi most ezzel a tettünkkel lényegében itteni utódaink küzdelmeit is meghosszabbítjuk?

Smuél zavarba jött. Most mit mondjon? Idézza az ősokeket, akik nemzedékről nemzedékre megújították szeretetüket e föld iránt? Akik vállalták a sok kínlódást, hogy közösséget teremtsenek, dolgozzanak és tanuljanak – állhatatos igyekvésükkel pedig pél-

dát mutassanak szomszédaiknak? Emlékeztessen azokra, akik elviselték a megaláztatást, az értetlenséget, a hálátlanságot és a kirekesztés keservét?

Smuél őshonosnak érezte magát e földön, hiszen szívvel-lélekkel idevalósi volt, az itteni dombok és fák gyermeke, azaz nem érezte bőrén az idegenség savanyú szagát. Büszke volt őseire, és arra törekedett, hogy ne csak jelen legyen a világban, hanem látható, fogható, értékes nyomot is hagyjon maga után. Ezért örült, ha azt mondták rá: Ábrahám-Cvi szorgalmas, Smuél fáradhatatlan, ez az ember jó fából van faragva.

Mit felelhetne hát Jona Dúad kérdésére? Miért is volna jobb innen elmenni, földeni az esküt, a kötődést? Másutt talán boldogabb lehetne, hasznosabb, szebb, jobb vagy tehetségesebb? Mindenütt van gyűlölködés – de van szeretet is, amely segít alkotni, teremteni, Messiássá lenni. S ezzel nem a beolvadást dicsérik, hanem a létezés egyik formáját vesszük tudomásul. Azzal átölelte Jona vállát, és ezt mondta:

– Igen. Nekünk az a dolgunk, hogy itt maradjunk, hogy fenntartsuk Dávid király és az Eljövétel eszméjét. Ez ad végtelen erőt a nemzedékeinknek, s kedvet nekünk a holnapokhoz.

Elérkezett az indulás órája. A reggeli imára összejöttek a családok férfi tagjai, és mindenkinek volt még egy jó tanácsa.

Körülbelül huszonöt név gyűlt össze. Köztük olyan zsidóké is, akik ezért vagy azért – többnyire biztonságuk érdekében – arabnak, arab-kereszténynek, esetleg drúznak, töröknek vagy perzsának adták ki magukat.

Persze nem könnyű ezen a tájon másnak látszani. Az emberek itt évszázadok óta erős családi kötelékekkel vannak összefűzve, és hibátlanul fel kell tudni mondani a beházasodások adatait, a szomszédságok megannyi történetét, a rokonságok, a barátságok útvesztőit. Az időpontokat olykor gyilkosságok határozzák meg, családi botrányok, vérbosszúk. Elég öt-hat ellenőrző kérdés, hogy a beszélgetőtárs már mindent tudjon. És akkor jönnek a tágabb körből merített nevek. Az iskolatársaké, a börtönöké, a mecset eseményei, a háborúk. És persze a Korán, a hagyomány, a babonák és hiedelmek. Ráadásul hiába vagy muszlim, sőt arab anyanyelvű – hiszen minden egyéb egészen más-képpen van a síitáknál, a szunnitáknál vagy a törököknél, no meg a szaúd-arábiaiaknál és az egyiptomiaknál, hogy a perzsákról és az afgánokról ne is beszéljünk. És jaj annak, akit hazugságon érnek.

Vándoraink eleve eldöntötték, hogy megmaradnak vallási kereteik között, legfeljebb nem fognak kérkedni vele, hogy zsidók. A felületes érintkezés során talán elkerülhetik a bajt, hiszen tudják a nyelvet, ismerik a politikai, társadalmi viszonyokat, az élet dolgait. Tudnak útbaigazítást kérni, öltözködni, mozgásuk és testbeszédük megfelel a normáknak.

Smuél ben Ábrahám-Cvi negyvenéves múlt. Az itteni szokásoktól kissé eltérően harmincévesen nősült – feleségével együtt négy gyerekről és egy öreg szülőről is gondoskodott. Zokszó nélkül viselte megpróbáltatásait, törekedett a belső békére, s kedvét lelte szakmájában – műbútorasztalos volt. Amennyit lehetett, tanult is: Tórát, talmudot, imákat, szent magyarázatokat. Most azt remélte, hogy övéi még inkább megbecsülik majd őt, ha helytáll. Jonáról sokat nem tudott, de látta: készséges, alkalmazkodó fiatalember. Vagyis jól meglesznek, segítik és kiegészítik majd egymást.

Eliezer Cadok úgy vélekedett, hogy az előjárók helyesen döntöttek, amikor Smuél választották ki az útra. Komoly, megállapodott embernek tartotta, akire lehet számítani – sikerében biztos volt. Jona Dúadban pedig kedves, lelkes, derék ifjút látott.

– Jó páros – jelentette ki, amikor a kilátások felől faggatták.

Smuél az idősebb testvér gondoskodásával fordult Jona felé. A kellenél bőbeszédűbben magyarázta a feladatukat, s megkérdezte a fiú véleményét. Sőt nem szégyellte őt érzelmeibe is beavatni – és nemcsak pedagógiai szenvedélyből, hanem szórakozásból is. Élvezte a diskurzust ifjú falubelijével. Rá kellett jönnie, hogy kissé nyomasztja a családja, egyhangú élete, hiszen számára a mindennapok nem kínálnak semmi színes, derűs változatosságot. Persze a maguk közösségi élete is jócskán megváltozott a háború miatt. Az örökös feszültség mindenki lelkét, szellemét és idegeit megterhelte – s el is torzította.

A nagyvárosba a busz délben érkezett. Elemőzsiát otthonról hoztak; a kikötő parkjában ülve fogyasztották el. Tudták, sok bajuk lesz a kosztal a hosszú út során – a rituális étkezés szigora bizony nem könnyíti meg a vándorok helyzetét.

3

Aztán elővették a címlistájukat. Ezt Rási – középkori franciaországi talmudtudós – írott betűivel jegyezték fel, ami a tubai jesiva falain kívül nem volt és nem lehetett senki számára érthető.

Azon tanakodtak, kihez mehetnének először. Személyesen senkit nem ismernek, így csak a véletlenben bízhatnak – de hinniük kell önmagukban. Mindketten hagyományhű családból származnak, imáikkal naponta átélik a hit gyönyörűségét, és a bizalom szívük szerves részévé, a remény életük meghatározó közegévé lett.

Jona megkérdezte valakitől, merre kell menniük az általuk kiválasztott címre. Elinultak, legföljebb pihentek még egy kicsit a kikötőt övező – valaha bizonyára szép – ligetben, amely ma siralmas képet mutatott. Még a pálmafák is sérülten, sebzetten álltak. Szeméthalmok mindenütt, kidobott ócskaságok, vedlett bútorok, mocskok. Amikor pedig át akartak végre kelni a teret keresztező főúton, meg kellett torpanniuk. Olyan kíméletlenül erősnek és gyorsnak látták a déli forgalmat, hogy féltek belebocsátkozni a közlekedésbe. Smuél azon medítált, vajon az évek óta pusztító háború ellenére miként maradhatott itt ennyi jármű, a javításukhoz ennyi alkatrész, és főleg miként kerül ide ez a sok benzin és olaj? Egy ország, amely csupa rejtély...

Ekkor dördültek el az első lövések. Voltaképpen ők nem is hallottak semmit, a motorzaj, a forgalom dübörgése minden más hangot elnyelt. Sokáig persze nem maradhatott észrevétlen a lövöldözés, a háború túl régóta tart, és túlon túl beivódott az idegekbe ahhoz, hogy az ember föl ne kapja reflexszerűen a fejét. De még mindig nem tudták, honnan és kik lőnek – és kire? Ezzel sokan voltak így ott, mellettük, a járdán. Sőt nemcsak az emberek torpantak meg, hanem az autók is fékeztek, összekoccantak. Őrült dudálások, ordítózasok kezdődtek – a káosz első jelei.

Ekkor látták meg, hogy szakasznyi egyenruhás, sisakos fegyveres igyekszik csatlakozni azokhoz a kommandósokhoz, akik már ott vannak a téren, és kézfegyverekkel veszettül lőnek egy négyemeletes irodaházat. Ez a célépület a parkkal szemben állt. Semmi különös nem látszott rajta, most is csak annyi, hogy néhány ablakát már belőték. A támadó katonák kilétéről egyelőre semmi jel, zászló, felirat nem jelzi kilétüket, hovatartozásukat.

Benyomultak a kapun. Kis tülekedés volt megfigyelhető a bejáratnál, de Smuél hiába várta, hogy tűzharc bontakozzék ki, erre nem került sor. Újabb teherautók érkez-

tek, talán kéttucatnyi friss harcossal. A főúton nem szűnt meg a dudálás; a kocsik összetorlódtak, miközben mindkét oldalról ideges, veszélyes roham indult az áthaladásért.

A háztetőkön ekkor szólaltak meg a szírenák. Éles, vijjogó hangjuk betöltötte a tereket. A járókelők, a báméskodók futni kezdtek, két-három folyamban kerestek menekülőutat maguknak. A megtámadott házból robbanások hallatszóttak, néhány ablakból lángnyelvek csaptak ki az utca felőli oldalra.

Smuél és Jona döbbsen állt. A televízióból jól ismerték a háború képeit, s bár a kis Tubát, legalábbis eddig, elkerülte a totális pusztítás, pontosan tudták, miről van szó, hogyan zajlik az öldöklő háború – lövöldözés, vér, halál, hisztéria és folyamatos pánik. Amikor aztán megjelentek a Vörös Félhold mentőautói, Smuél rákiáltott Jonára:

– Gyerünk!

Nem akart vért, sebesülteket, halottakat látni. Felvették az egyik rohanó csoport ritmusát, és igyekeztek a város központja felé. Rémült emberek kérdezték egymástól, vajon mi történt, de választ senki nem tudott adni. Aztán egy nyugalmasabb terepen a Fahdi utca felől érdeklődtek, de akikkel összeakadtak, nem tudtak segíteni. Távolabb valaki eligazította őket. Itt lakott listájuk első embere.

Juszuf Muszaf Kfar Tubában született, apja egy régi családi veszekedés miatt költözött el. Fiának itt lett drága, elegáns ruhaüzlete. Készletét – ezt már a portálon, a kirakat üvegén tudtul adta – Teheránból hozatja.

Muszaf kérésére a két tubai elmesélte, mi történt otthon, a falujukban. Hogy a pár napja berepült izraeli gépek éppen az ő templomukat s benne a szent tárgyaikat lőtték szét. Amiért most koldulóútra kellett jönniük: új Tórárt muszaj hazavinniük az ünnepekre. Hogy közösségük ne tudjon áldást mondani, azt ők, Dávid törzsének egyenes, vérségi leszármazottai, egyszerűen nem engedhetik meg maguknak.

A drámai elbeszélés hatásos volt, ám mégsem annyira, hogy Juszuf Muszaf mélyen nyúljon a zsebébe. Panaszkodott az örökös harcok miatt elűzött vevőkre, az adókra, perzsa partnerének pénzhűségére, az itteni gengszterek egyre kíméletlenebb zsarolására. Végül annyit adott csak, amennyibe egy nyakkendő kerül – ezt olvashatták le a kirakat árcédulájáról.

Jona legszívesebben át se vette volna a könyöradományt. De mert már korábban elhatározták, hogy nem önérzeteskednek, hiszen aki kérni jön, sem magát, sem a segítőjét ne hozza kínos helyzetbe, vagyis mindenki annyit ad, amennyit gondol, és azért köszönet jár.

Juszuf Muszaf gyerekei most jöttek haza a város által fenntartott iskolából. Apjuk vesztére ők is pénzt kértek, valami új játékot akartak venni. Persze nem kaptak – már csak a jó példa végett sem.

– Ha holnap belépünk a Haddzs ezredébe, tőlük nemcsak zsebpénzt kapunk, hanem fegyvert is. Pisztolyt, puskát, automatát!

– Mit csináltok? – döbbsen meg Juszuf Muszaf.

– A Haddzs ma is toborzott az iskolában ifjú harcosokat.

– Miket beszéltek? És az iskola beengedte őket a gyerekek közé?

– Sokan máris jelentkeztek – közölte az egyik Muszaf fiú. – A tanárok előre kiadják nekik a bizonyítványt.

– Hát ez örület! – fogta meg a fejét a rémült apa. – Nem mentek ti sehova, nemhogy a Haddzs ezredébe. Tizenéves gyerekek?! Majd anyátok kipofozza belőletek ezt a buzgalmat.

– Értsetek meg valamit – mondta Muszaf a tubai vendégeknek –, nagyon nehéz itt zsidónak lenni. Még ha én ízig-vérig keleti, mizrahi zsidó vagyok is, de csak zsidó! Ugyan kifelé persze inkább mutatom magam iráninak. Sajnos ezt a perzsa társam is tudja, és megalázó módon éppen ezt a helyzetemet használja ki. Nekem meg erre az üzleti védelemre szükségem van. Valaha, még amikor idejöttem, mi zsidók majdnem többen voltunk itt, mint az arabok. Ömlött ide az áru, a szállodák, a mulatók zsúfolva voltak, a strandon nem lehetett mozdulni a szép lányoktól. Ez az új világ meg maga a borzalom. Gyerekkatonákkal!

– Miért nem mégy külföldre? – kérdezte Smuél. – Bizonyára megtehetnéd.

– Mi itt születünk. És ha titkolom is a vallásomat – sem én nem viselem az Istent tanúsító rojtokat, sem a gyerekek –, azért vallom, amit vallok. Mert különben mi lesz a fogadalmunkkal? – kérdezett vissza Muszaf. – Értitek, ugye? Hátha épp az én *magom* fogja adni majd a Messiást? Erre nem gondoltok?

De bonyolult a zsidó lélek! – Jona most kezdte csak megérteni.

Megkérdezték még, hogy a divatáru-kereskedő segít-e nekik szállást keríteni, s erre Juszuftól kaptak néhány ötletet – a legfontosabb mégis az volt, hogy ha nem találhatnak nyugóhelyet, visszajöhetnek, a boltban a textilárubálákon elalhatnak. Ő különben is egészen sokáig tart nyitva. Lényegében csak pénteken és szombaton zárja be a boltot.

A második tubai lakos, akit címlistájuk alapján felkerestek, idős özvegyasszony volt. Férje valamikor az Égei-tengeren hajózott. Csempészett mindent, amire kereslet mutatkozott, jól éltek ebből. De az asszony tartalékai mára elfogytak, a szüntelen háború az utolsó fillérjét is felemészti. Éjszakai szállást tudna adni nagyon olcsón, de az Imaszekrény pótlására egyetlen fillérje nincs. Különben is nem ő, hanem a férje lakott Tubában valaha.

– A fiam tűzoltó – mondta. – Éjjel-nappal szolgálatban van, de a városi tanács két hónapja nem tud fizetést adni, még túlórárt sem. És éppen most nincs egyetlen dinár sem, amikor végre jelentkezett a férjem egyik régi partnere. Csakhogy az általa kínált áruba be kellene fektetnem egymilliót. Hát honnan vegyek ennyi tőkét? Pedig tudom, a sokszorosát kereshetném az üzleten. Hitelt meg senkitől nem kapok. Ha ti adtok nekem, nyolc százalék kamatot fizetnék. Gondoljátok meg, európai percentet!

Azért mégiscsak kaptak tőle új címet. Oda igyekeztek, amikor egy rendőrségi járőr-be ütköztek – az állam szolgálatában álltak, ezt a tubaiak az egyenruhájukról látták. Ez persze semmit nem jelent, baj esetén a mindenkori parancsnok dönti el, hogy az ő csapata milyen politikai irányzatot követ. Ez nem volt mindig így, de mostanában már csak így van.

Bekísérték őket egy viszonylag rendezett épületbe.

– Pénzt, iratokat az asztalra! – hangzott a parancs. Még egy ujjal sem nyúltak hozzájuk, ám a hangvétel durvasága, a légkör semmi jót nem ígért.

Az ellenőrző motozás után kérdőívkitöltés következett, ennek során hangzott el, hogy kik is ők tulajdonképpen. Amikor elhangzott az a szó, hogy zsidó, minden megváltozott. Durva üvöltés, pofonok, rúgások következtek; a vér látványa ráadásul megvadította őket, egy ragacsos hajú kamasz különösen kedvét lelte az izraeli kémek bántalmazásában. Jona orra betört, ajka fölrepedt, Smuél szeme alatt elkékült és megduzzadt a bőr.

Viszonylag összefüggően elmondták, miért utaztak Tubából ide, mit akarnak ebben a városban, ahol kéregető küldetésüknek még csak az elején tartanak. Igen, ezzel in-

dokolták, hogy miért van náluk ilyen kevés pénz. Egy kutyaól nagyságú helyiségbe tuskolták őket, amíg úgymond utánuk érdeklődnek.

Kis idő múltával közölték, hogy átviszik mindkettejüket a város börtönébe. Amíg az őrszoba előtt, az utcán a rabszállító teherautóra várakoztak, vijjogó hangú szirénájával légiriadó okozott ijedséget. A gyorsan átvonuló izraeli helikopterek néhány kilótt rakétája pánikot keltett, a rendőrök is visszaugráltak bázisuk védelmébe, ők pedig azonnal kihasználták a lehetőséget, és eliszkoltak. Ott maradt az összes iratuk, pénzük, az órájuk és egy-két kisebb tárgyuk – de mit számított ez, hiszen éltek!

A helyi szokások szerint fegyvernynyugvás idején – de olykor még háborúban is – éj-jel ugyanúgy nyitva tartottak a kereskedők, a szolgáltatók, az irodák és a pénzváltók, mint nappal. Emlékeztek az özvegyasszonytól kapott címre, siettek hát oda. Szerencsájuk volt, Bin Buni ugyanis nagy forgalmú belvárosi fodrászsüzlet borbélyja volt, aki valamelyest a sebeiket is ellátta. Irataikról nem szóltak – attól félték, ezzel gyengítik küldetésük sikerét.

– Pénz, pénz?! – zohorászott a mester suttogva. Hatan dolgoztak az üzletben, attól félt, mások is meghallják, mit mond. – Tőlem mindenki csak pénzt kér. De leginkább követel. A gőgös izraeliek is jobban tennék, ha csöndben otthon maradnának, és nem titeket, szegény szerencsétleneket bombáznának. Az én kontómra!

Aztán magába szállhatott, mert ezt mondta:

– Na jó! A mai napi bevételtem odaadom Tubának. Rég voltam otthon. Mindig tervezem, de aztán nem mozdulok. Pedig nincs messze, csak öreg vagyok az utazáshoz.

Ekkor lépett be két fiatalember. Az egyik durván rákiáltott a fodrászfőnökre:

– Latif azt üzeni, mi vigyük el a részét! – És hogy nagyobb nyomatékot adjon a szavának, elővett egy 38-ast. – Most, rögtön, még ma este.

Smuél észre sem vette, hogy az egyik vendég, aki a sorára várt, fölállt, és a várakozók riadalmával mit sem törődve tüzelni kezdett. Latif megbízottja felüvöltött, és ke-
reket oldott. A másik követte.

Smuél látta, hogy a szalon közönsége nem ijedt meg túlságosan. Amiből arra következett, hogy az ilyen jelenetek errefelé mindennaposak. A vendégek gratuláltak a hősnek, még ha lövése nem talált is. Csak ezt követően értesítették a rendőrséget, noha tudták, ma már úgysem jönnek ki.

– Havi több száz dirhamot fizetek a védelemért, de most láttátok, milyen remekül működik – magyarázta a képtelen helyzetet a borbély. – Szóval én nem jótékony célra költök, hanem életbiztosításra.

A pénzt itt sokféle néven hívták.

A vendégek nevettek. Valaki Umm Kulszúm egyiptomi énekesnő műsorára kapcsolta át a rádiót, amely éppen az egyik szomszédos ország vezérének a szokásos heti nagy beszédét közvetítette.

A következő cím egy éjszakai lokál volt – Dodi papa királysága, a „Kancsal orosz-lán”. De már évek óta csak nappal működött. A jelekből arra következettek, hogy valaha csillogó szórakozóhely lehetett – zenével, tánccal, alkohollal, lányokkal. Az iszlám kurzus azonban az üzletet bezáratta, átalakította, negyedére kicsinyítette. A pulnál ma már csak limonádé és kávé rendelhető.

A lányok azért – több-kevesebb módosítással – megmaradtak, közölte Dodi papa. A szomszédos házakban bérelnek szobát maguknak, persze méregdrágán, de a bárban is nyújtanak némi kéjelgési szolgáltatást – például keleti táncot mutatnak be, és egyetlen vendégre komponálják. Alkohollal viszont nem kísérleteznek, az túl veszélyes. Így

hát a whiskyt egyszerű droggal pótolják: hasissal, gyógyszerekkel. Ezt nem tiltja a törvény. Micsoda képmutatás!

Tuba nevének pusztá említése is jókedvre hangolta Dodi papát. Smuélnek pontosan, utcák és házak szerint fel kellett sorolnia, kik élnek, kik költöztek el.

– Fiúk – magyarázta a saját életét vendégeinek –, amióta elkergették innen a zsidókat, nincs itt se pénz, se vidámság. Én kussolok, az életemet félttem, és semmi olyat nem csinállok, amiért elkaphatnak. Még a nyilatkozatot is aláírtam, hogy elítélem a bűnös cionizmust. Fúj, cionizmus! Még csak az kell, hogy kitelepítsenek, elüldözzenek emiatt!

Tóramásolóról, régi, eladó szent iratokról nem tudott. Nem is tanácsolta, hogy ilyesmiről kérdezősködjének. Viszonylag sok pénzt nyomott Smuél markába, de Jonához is volt egy jó szava.

– Figyelj tubai, látom, beleváló fiú vagy. Volna egy remek állásom neked. Szépen kereshetnél. A lányok, akik megszokták errefelé ezt a munkát, állandóan masszörért rimáncodnak nálam. A régi testdoktor nemrég lelőtték, valami nézeteltérése volt valakivel. De a hercegnők panaszkodnak, hogy begörccsöl a lábuk, merevek az izmaik, göbök jelentkeznek a derekukon, zisbbad a seggük. Ha elvállalod, hogy rendszeresen gyúrod őket, remek pénzt fizetnek. Árukapcsolás persze nincs, én ellenőrzöm a rendet. Az élet viszont garantáltan vidám ömellettük – legföljebb néha zűrös kicsit. Két év itt felér egy egyetemi diplomával.

– És a hatóságok? – kérdezte Jona.

– Nézd, kölyök, itt négyezer éve veszélyes, zavaros az élet. Az emberek mégis megvannak, s talán még jól is vannak. Erre gondolj, sohase a hatóságokra.

Dodi papa Jonával végül is nem kötött üzletet, de azt azért elmagyarázta vendégeinek, hogy merre találják meg André Rias otthonát.

4

A gabonakereskedő bonyolult helyen lakott. Amíg hozzá igyekeztek, Smuél a nevét ízelgette.

– Nem különös, hogy ezt az embert André Riasnak hívják?

– Nem – felelte Jona.

– Ugyan már! A nevekre mindig vigyázz! Nagyon figyelj, kit hogyan hívnak. Mert abból sok mindenre következtethetsz. André Rias például nyilván a francia kurzus idején született. És az apja akkor ahhoz a világhoz akart tartozni. Ugyanígy megvannak a törökkor névemlékei. Most már az arab orientáció vonzó – ezen belül persze jelentős különbség van a síita és a szunnita névválasztás között. Ebből csak az a fontos, hogy mi igen alkalmazkodók vagyunk. Askenáz nevek például nincsenek Tubában. Vagyis a nevünkben hordozzuk a történelmünket.

Amikor a két tubai fölment a verandán, és bezörgetett a házba, az ablakon egy valaha szép, de mára ellomposodott, keleti vonású zsidó asszony nézett ki. Mögötte az épület nagy volt és elhanyagolt. A lakás messziről még jelzett némi módot, de a közeli pillantás már mást mutatott. A hiányos bútorok, az eladott szőnyegek, a falakról leemelt műtárgyak már nehéz sorsról beszéltek – a régi jó életet itt lassan ennivalóra váltották.

Az asszony hangsúlyosan úgy nyitott ajtót, hogy az érkező lássa a férjét, aki toloszékben ült, és a meleg ellenére plédekbe volt burkolva.

– A férjemet agyvérzés érte – közölte drámai hangon. – Mint látják, küzdök az életért. Mit óhajtanak?

Smuél elmondta a legfontosabb tudnivalókat. Főképp Tubát hangsúlyozta, látogatásuk alapját.

– Jöjjenek később – javasolta madame Rias. – Vagy várják meg az unokahúgomat. Nálunk Dina intéz mindent – hála az égnek, ő a mi angyalunk. Mellettünk áll, gondoskodik rólunk, főz ránk, ellátja a férjemet. Itt ő örököl mindent. André nagyon jó ember, megérdemli a törődést.

A látogatók csöndben váraoztak. Már mint hogy ők voltak csöndben, mert a madame szája be nem állt. Kihasználta a nem gyakori alkalmat, hogy érdeklődők vannak mellette, hát mesélt. Rias gyógyszereiről, a régi dolgokról, hajdani olaszországi utazásukról, egy éppen tegnap eladott faragott bútorról (Smuélt ez még érdekelte volna is, hiszen ez a szakmája), aztán persze Dináról, aki nélkül ők már nem volnának.

Dina megérkezett, és valóban tüneményes ifjú hölgynek tűnt föl. Mint aki élvez, hogy éppen mostanában múlt el a kamaszkora, és immáron önálló akarattal bíró felnőttként vesz részt a világ ügyeinek intézésében. Forrt körülötte a levegő, vidám lény betöltötte a teret, amely éppen tőle már nem is volt ódon, poros illatú, hanem nyugtalan, reményteljes és energikus.

– Szóval Tuba? – kérdezte a vendégeket. Hangja üde volt, évődő. – Ami drága André bácsink dicső és sokat emlegetett szülőfaluja?! No és igaz-e, hogy ott csak elvárásolt fiúbabák születnek, akik ha pénzcörgést hallanak, még a pincéből, a padlásról is előbújnak, az éjszakából is előjönnek, hogy száz piasterből ezret csináljanak? Mert ő mindig ezt mesélte nekem kiskoromban, és lelkemre kötötte, hogy csak tubai férjet válasszak magamnak, mert vele nemcsak gazdag leszek, hanem boldog is.

Smuél átvette Dina évődő jókedvét (ami Jonát igencsak meglepte, már mint hogy erre is képes), és úgy mutatta be ifjú társát, mint aki, lám, akár rögtön beteljesíti a jóslatot. Sőt feldíszíti azt, mert nemcsak remek fickó, okos és törekvő, hanem Dávid király messiási örökségének egyenes vérvonalú hordozója.

Smuél tudta, hogy ezzel talán kincses kalászu gabonamagvakat vet el a fiatalok szívében. De azt is tudta, hogy így kell ezt csinálni. Az ilyen különleges, csodás vándorútnak ne csak az új Tóra legyen a koronája, hanem a ráadás is, az ék gyémántja, a menyasszony! Kivált, ha az olyan csillogó, mint Dina.

Miután a tubai vándorok ragaszkodtak a maguk kóser kosztjához, elfogyasztották vacsorára szánt szegényes falatjaikat. Persze közben meghallgatták madame Rias emlékeit egy európai körutazásról, amikor is Svájcban, Bécsben, Budapesten csak Mozart muzsikáját hallgatták.

– Tudják, hány ruhát, kalapot, bolerót, blúzt és prémet vittem magammal? Nyolc bőröndre való! Nálunk akkor valóságos párizsi kínálat volt. Pedig már háborús idők jártak... De nekünk jól ment, talán éppen a készülő háború miatt ment olyan jól...

– Miért nem maradtak Svájcban? – kérdezte Jona. – Hallottam, innen akkor az volt a menekülési úti cél.

– Hová gondol, fiatalember?! – intette le Riasné. – Nekünk akkor itt sikerünk volt! André nem kártyázott, de tudta, nyerő lapnál soha nem illik felállni. És a tubai jóslat?! Hogy Dávid parancsa miatt sose hagy el a szülőföldedet?!

– Igaza van a nagynénémnek – mondta Dina. – Mi bízunk Istenben. És 1967-ig igazán nem is volt semmi baj. Gondolják meg, 1967-ig! Délen az erőszakos fellépés afféle askenáz következmény. Mi, akik itt élünk és élünk, egészen más úton mentünk vol-

na. Cordóva, Toledó, a szefárd Granada fényes példa erre. Mára máshová is értünk volna, és ma is máshová érnénk, ha erre a történelemben egyáltalán kapnánk esélyt. Az erősek azonban nem a keleti, az iszlám világban felnőtt zsidóságra hallgatnak. Vélünk Amerikának, Európának nincs közös nyelve.

Dina ezekről a kérdésekről másokkal már sokszor vitatkozott. De látta, hogy Jonát ez vagy nem is érdekli, vagy éppen most más érdekli. Csakhogy folytatni akarta, ezért hívta ki a fiút a verandára.

Jona azonban elkanyarodott.

– Tudod, Dina – kezdte mondani –, ha sikerül megszereznünk a Tórárt, én otthon, az új tekercs alatt új életet akarok kezdeni. Arra gondolok, hogy megházasodnék. Sőt vágyom arra is, hogy mihamarabb gyermekem szülessen – fiú, az ősi parancs szerint. Úgy értem, a Messiás miatt. Ugye nem nevensz ki ezért? Hiszen nekem közöm van ehhez a Tórához!

– Nem, miért nevetnélek ki, ez az élet legszebb képlete – mondta Dina. Kicsit fölnyenes volt. – De ha házasodni akarsz, miért nem beszélsz a szerelemtől?

– Hiszen én szeretlek! – bizonygatta Jona. – Öt éve, de lehet, hogy már tíz éve szeretlek. Nem tudtad? Ugye megvágtd tavaly az ujjadat.

– Lehet, nem emlékszem.

– Hát azt a sebet én gyógyítottam meg a szerelmemmel. Távolról. Ehhez mit szólsz? És ezt te elfelejtetted?

– Tudom – mondta Dina egyszerűen. – Persze hogy tudom. A sebek a szerelemtől szoktak begyógyulni. Ez mindig így volt.

Jona mást is akart mondani.

– Nekem nagyon fontos, hogy ebben az egész dologban én benne vagyok. Mert ez fölemel. Nem tudom, érted-e, büszkévé tesz.

– Fontosabb, hogy erőssé tegyen – felelte Dina. – Hogy meg tudd védeni azokat, akik hozzád tartoznak. A feleséged, a gyerekeid életét ettől az örült háborútól. Ami itt történik, az még sokáig fog tartani: a háború már lassan fontosabb, mint az élet.

– És a szerelem? – kérdezett vissza Jona. – A szerelemtől miért nem te beszélsz? Mert a házassághoz szerelem kell – vagy nem jól mondom?

– Nem – felelte Dina –, a házassághoz odaadás kell. Felelősség. Hogy jól tudd ápolni a feleségedet, ha megsebesülne, vagy hogy be tudd kötözni a gyereked sebeit. És tudj élelmet lopni a katonai bázisról.

Jona elhűlt. Ilyet még nem tapasztalt – hogy két lélek lakjon egyetlen emberben. És ráadásul két milyen lélek?! Lenyűgözve nézte a lányt.

– Dina – mondta egyszerűen –, jöjj el velem haza, Tubába.

Valamiért mégsem merte megvárni a lány választát. Ment vissza Riasékhoz, Smuélhoz.

Dina később mindenkitől elbúcsúzott, korán haza akart érni, mert az utcák nyugtalanok voltak.

André bácsit persze lefektették, a felesége pedig a régi gabonaraktár irodájában ágyazott meg az idősebb és a fiatalabb vándornak.

– Ne haragudjanak, de nem kívánok adni senkinek semmiféle adományt – mondta ágyazás közben. – Tudják, a férjem betegsége szörnyű álmatlanságot hozott rám. Hónapokig nem aludtam, örökös szorongás gyötört, a végén leestem a lábamról, mindenféle betegséget elkaptam, pedig szegény André egyre több erőt követelt tőlem. És

akkor jött egy sivatagi rabbi. Azt mondta, ha – miként őseink parancsolták – pénzt adok a betegeinek és a szegényeinek, az Örökkévaló megsegít, és elküldi rám a gyógyító álmot. Aztán egyre több pénzt küldtem neki, míg egy véletlen találkozás kinyitotta a szememet. Összeakadtam a rabbi egy másik áldozatával, aki elmondta, hogy az általam küldött dirhamokból a szegények egyetlen fillért sem kaptak. Ez az állítólag szent életű férfi mindent felélt és magára költött. Ekkor a vallási döntnökökhöz fordultam, akik titokban összeültek. Titokban, a háború miatt.

– Aludtál az elmúlt hetekben? – kérdezték.

– Igen – feleltem.

– Hát akkor érd be ennyivel. Rád ebből a dologból a nyugodt alvás tartozott. A tőled ellopott pénzért majd a rabbi felel Isten előtt.

– Hát jó – mondtam én. De megfogadtam, nincs többé jótékonyosság. Ez rátok is vonatkozik.

A tubaiak csalódottan búcsúztak madame Riastól.

Később – talán a rossz világítás tette, talán a Jonában felhalmozódott sokféle feszültség, de tény – a fiatal tubai figyelmetlenül és ügyetlenül támaszkodott a raktár irodájában kiképzett alkív falához. A téglák előregedett, szétporladt kötőanyaga pedig Jona súlyától hirtelen elernyed, a tartóoszlop pedig összeroppant. Jona előbb hátraugrott, aztán mert látta, nincs nagyobb baj, rendezgetni kezdte a leomlott sített. És a törmelék kupacban, a porban, ráakadt egy zacskóra. Ócska bőrzacskó volt, összeaszott anyagát a hozzátapadt régi malter is keményítette, száját zsinór húzta össze.

– Gyere csak ide! – mondta Smuélnek remegő hangon. Smuél a gyatra fényben Jona mellé kuporodott.

Huszonkét vert érmét ügyeskedtek ki a régi borjúbendőből.

Jona hangosan felnyögött. Kabátujjával tisztogatta a pénzdarabokat – negyvenfrankos aranytallérok voltak, egyenként 26 milliméter átmérővel. A köznyelv ezeket Napóleonnak nevezi, jóllehet címerük nem Bonapartét, hanem I. Lajos Fülöp királyt ábrázolja. Ezen a vidéken, a mediterrán világban ez a pénz (de még a Mária Terézia által veretett címlet is) sokáig lényegében hivatalos fizetőeszköznek számított (a fekete üzleti világban mindenképpen), s különös rangjától csak a hatnapos arab–izraeli háború fosztotta meg, mert aztán a pénzpiacról kiszorította a dollár.

A két tubai utazó percekig nem tudott megszólalni. Az Örökkévaló angyala lebegett felettük. Érezték, küldetésük első fejezete itt és most lezárult. Csak nézték egymást a falmaradványok között ülve a porban, és könnyeztek. Jona arra gondolt, amit nem sokkal előbb a Messiásról mondott Dinának. Hogy ő bizony kijelöltetett, meg lett nevezve erre az útra. És lám, most itt az igazi csoda, az igazolás.

– Aludjunk nyugodtan – mondta Smuél –, és korán reggel induljunk el a zsinagógába. A továbbiakra nézve a hitközségi vezetők biztosan segítenek.

Persze nem tudtak elaludni. Ahogy sejthető volt, fáradtan, elgyötörten kezdték a napot.

Madame Rias útbaigazította őket. A nagymecset közelében, mondta, megismerik a zsinagóga épületét. Ezt a szent házat a zsidók még akkor építették, amikor a tengerparton béke volt az itt élők között.

– Ibrahim Durand a hitközség polgári vezetője, a vallási ügyintéző pedig Mose Fajjud. Aztán ha találkoztak velük, jöjjenek vissza. Várom magukat. És ha visszajön Dina, talán kóser ebédet is főz majd. Vagy legalább félkósert...

Fajjud nem rabbi volt, inkább amolyan templomi főadminisztrátor. Madárcsontú, idős férfiú, hosszú, fehér, tekintélyes szakállal.

– Az öreg emberek nyugtalanok – kezdte –, ezért én már korán itt vagyok.

Smuélnak kétszer kellett elmesélnie tubai történetüket, mert időközben Ibrahim Durand is megérkezett. Durand élete teljében lévő üzletembernek látszott, ilyen piknikus alakú, sima arcú férfiakat jócskán termett a mediterráneum. Smuél látta: ő az, aki segít rajtuk.

– Itt a francia pénz? – kérdezte izgatottan Durand. Azonnal látni akarta.

Darabonként számolta át a huszonkét aranyat. Mindet megsimogatta.

– Erős kísérettel átküldelek benneteket a zöld vonalon – mondta. – Így hívják az árkot, amely az arab várostól elválasztja a külföldiek negyedét. Csak az úgynevezett bárati diplomaták, üzletemberek és társaságok kapnak ott helyet. Szigorúan őrizettel. Ne lepődjete meg semmin, amit láttok, tapasztaltok. Felkeresitek az Arab Liga országainak egyik konzulját, egy bizonyos al-Kuraisi urat. Rangja szerint tanácsos. Rögtön átszólok neki, hogy várjon benneteket, talán ma működik a telefon. Neki adjátok át az aranyakat, erről ő nyugtát ad. A papírral rögtön felkeresitek Nani Kaált, ő a negyed egy másik épületében található. Nani Kaál valamennyiünk bizalmi embere. Mindent tud, mindenki a lekenyerezettje, ismeri a dolgok színét és visszáját. Zsidó és arab, ha kell, török vagy görög, amerikai, és csak azért nem afrikai, mert fehér. Ő egyszerre libanoni és szíriai, perzsa vagy iraki, izraeli, netán egyiptomi, olykor még orosz is, vagy legalábbis kaukázusi. Tíz év múlva filmet fognak forgatni róla. Most nektek Tórát szerezz, és bárminemű zsinagógai kegytárgyat. Bízattok benne. Az átváltásból származó pénzt meg még vissza is adja.

Mikor Smuél rábólintott a tervre, Durand félrevonult, és telefonált. Kisvártatva előjött, dörzsölte a kezét.

– Minden rendben – mondta. – És papírokat is szerezz – ígérte –, hiszen ez az egyik fő hivatása. – Aztán Urit hívta.

Ez az Uri az itteni zsidó védelmi csoportot irányította. Izmos és vagány fiatalok fölött diszponált, akik japán és kínai harci önvédelmet tanultak, gyakoroltak a templomban.

– Amíg nem kell fegyvert fogni – magyarázta Durand –, verhetetlenek. Fegyvert az utcán használni viszont életveszélyes. Vagyis az itteni háborúban nehezen boldogulunk. De azért tudjuk a trükköket.

És a fiataloknak – az őrzés-védés új üzletág errefelé – kiadta a parancsot: Smuél és Jonát Uri vezetésével kísérjék át a zöld vonalon túlra.

– Ha pénz van – bölcsekedett Durand –, minden van. – És még mondott valamit, ami fontos tanácsnak bizonyult. – Itt ne keressétek semminek az igazi árát. Itt az élet és a halál szabja meg a kurzust. Ha nektek Újévre, Hosszúnapra Tóra kell, akkor annak ennyi az ára.

Így búcsúztak. És a kommandó csendben kivonult a zsinagógából.

Smuél és Jonát a fiúk közrefogták, szorosan és szakszerűen. Átmentek a téren – és minden másodpercben arra készültek, hogy ha lőnek, ők hasra vetik magukat. Szerencséjük volt. Csak a szögesdrót kerítés ellenőrző kapujánál akadt valamelyes zavar. Aztán megjelent a konzulátusról két férfi fehér dzsellabába öltözve, s ettől kezdve felgyorsultak az események.

A diplomáciai hivatalban szertartásos teázással kezdődött a program. Al-Kuraisi elegáns, finom európai férfi benyomását keltette. Átvette a tallérokot, nyugtát adott, és átkísértette a küldötteket egy másik épületbe, ahol Nani Kaál várta őket.

Kaál éppen ellentéte volt az előző úrnak. Hirtelen nem is értették, miért hangsúlyozta Durand, hogy bírja valamennyiük bizalmát. Talán mert erre a feldicsérésre szüksége is volt. Az volt a benyomásuk, Kaál rémületes gengszter. Kalóz és rablóvárparancsnok, éjszakai falafelsütő a piacon. Nem álcázta magát semmivel; legföljebb elegáns volt. Arca hírhedt börtönök, szörnyűséges karavánutak nyomait viselte, s talán csak azért nem csapták le lopásért a kézfejét, mert ez a büntetési mód – meg a vaskampó – már kiveszett a törvénykönyvekből. Előzékenyen fogadta a két tubait, átvette a szomszédból hozott aláírt és lepecsételt iratot, szívélyesen mosolygott. Ez a mosoly egy cápa vigyorát idézte.

Kaál mindennek ellenére gondosan feljegyezte a Smuél által elmondott igényeket, beleértve az új, használható iratok beszerzését. Majd ezt mondta:

– Van egy Romániából származó Tóránk és egy litvániai Megillánk. Garantáltan nagy tiszteletű szöférok másolták mindkettőt. A Hanukijjánk ezüst, elég szép munka, de iraki gyártmány. Ez ugye nem baj? A két európai szent irat igazolópecsétje a Bné bráki szakértőktől legalább harmincéves. Higgyék el, jól járnak, ha elfogadják. Most beszéltem az eladókkal telefonon; azt mondták: a mai viszonyok között ennél nem tudnak jobbat ajánlani.

Született zsidó ember sem mondhatta volna hibátlanabbul.

Ezzel az üzleti szimfónia nyitánya elhangzott.

– A papírokat, az igazolványokat meg majd küldöm – mondta. – Időben a kezükben lesz. Bár itt ötpercenként ellenőrzik az embert, miközben a fél ország hamis papírokkal jár.

Smuél és Jona felállt. Kaál még visszaültette őket. Automata fotókat készített róluk, nyomtatványokat töltött ki töredezett, használt papíron. Aztán belenyúlt a fiókjába. Egy gyönyörű automata pisztolyt tett a tubaiak elé.

– Az utca zűrzavaros – mondta. – És hogy ne legyenek kiszolgáltatva, vegyék ezt magukhoz.

A fegyverre mutatott.

– Vallási okokból nem fogadhatjuk el – közölte Smuél, és a pisztolyt visszatolta Kaál elé. Vigyázott a hangsúlyára; a világért sem akarta megbántani a férfit.

– Ne adja vissza – mondta Kaál. – Ez ma a világ legkiválóbb ilyen fegyvere. Mondhatnám, remekmű. Nálam ez a jó üzlet pecsétje.

Aztán még hozzátette:

– Úgy látom – és csúnya grimaszt vágott –, maga más törzsből való, mint odalent a rokonai.

– Pedig egy az istenünk – felelte Smuél csöndesen.

– Akkor legalább a kíséretünket fogadják el a zsidó irodáig – toldotta meg Kaál.

Nos, ez a megjelölés – zsidó iroda – kissé túlzásnak bizonyult. Romos házak, szétlőtt lakások, ideiglenesen összetákoltt kalyibák közé értek. Egy tizenéves kamasz jött eléjük.

– A tudós Cár fáti kérdezteti, kik maguk, és miért jöttek.

– Tubai vevők vagyunk – felelt Smuél. – Telefonáltak rólunk.

Átverekedték magukat a romokon, a szemétdombokon, a sitten, s igyekeztek az irodába. Csakhogy az lent volt a föld alatt, kétemeletnyi mélységben, egy valaha működött garázs kamrájában. Érdekesnek találták, hogy a villany égett, az áramszolgáltatás működött.

Megkötötték az üzletet. Cárzási körül egy csomó iskolás fiú téblábolt, a tanítványai. Ők segítették előhozni a tekerceket, a Hanukijját. Néhány kamasz valahonnan koszos, sárga színű bőrkoffert kerített; ebbe tették el a már az ő tulajdonukba került szent tárgyakat.

– Nézzék meg az írást, a betűk kvalitásait – kérte őket a rabbi. – A pergamen csodás minőségét.

– Gyönyörű – mondta Smuél.

– Áldás volt a szófér munkáján – igazolta a meglátást a rabbi. – És kiváló iskola, ez is látszik.

Aztán megkérdezte, hogy innen hová mennek.

Smuél André Rias házát jelölte meg. A rabbi a gyerekekkel taxit hívatott. Útközben Smuél ezt mondta Jonának:

– Szeretném elmondani neked az álmodat. Amikor már meglesz minden, amiért útra keltünk, összehívom Tuba valamennyi zsidóját. És mindenki esküt mond, hogy ezentúl mi igazi, valóságos testvérei vagyunk egymásnak. A közös falu, az azonos múlt, a mi Tóránk immáron vérségi kapcsolat is közöttünk. Nos, mit szólsz hozzá? Ugye szép gondolat?

– Gyönyörű – mondta Jona. – És köszönöm, hogy az álmodban én is benne voltam. Ez nagyon jólesik nekem.

A tanítványok elkísérték őket.

– Nem árt itt az óvatosság – mondták. – Nálunk ugyanis még a bérautós utazás sem biztonságos. Előfordul, hogy a sofőr rabolja ki az utast.

6

Jona javaslatára a főúton megálltak egy bolt előtt, és kóser szempontból is rendben lévő élelmiszereket vásároltak abból a pénzből, ami a Tóra-üzletből megmaradt. Közben Smuél régi témáját hozta elő.

– Mi az arabokkal, a drúzokkal, a törökökkel, a keresztényekkel, a beduinokkal évszázadokon át együtt éltünk. Nem keveredtünk, nem házasodtunk. Külön imádkoztunk, és szigorúan megtartottuk a magunk ősi rendjét. Ettől függetlenül jól megvoltunk, segítettük és kisegítettük egymást. Olykor harcoltunk is, sőt még az sem volt ritka, hogy közösen és egymás mellett. De mindig megvolt bennünk a képesség és az akarat, hogy az igazi szakadékok előtt visszaforduljunk. Talán tényleg tudnánk együtt élni. Én hiszek ebben. Előhim és Allah a megmondható, valóban unokatestvérek vagyunk.

Miután bevásároltak, jól felpakolva bekopogtattak Riasék ajtaján.

– Meghoztuk a kosztot! – kiáltották jókedvűen.

Szegény André bácsi állapota változatlan volt, de a madame most is szívélyesen fogadta őket.

– Két házzal odébb lakik egy beteg zsidó asszony – mondta –, mi szoktunk gondoskodni róla. De két napja rá se nézhettem. Látja, mi van itt velünk, szegény Andréval. Segítsenek, vigyenek át neki egy kis tejet, kenyeret.

Jona maradt, Smuél pedig nagy igyekezetében elindult. Menet közben eszébe jutott, hogy vesz még valamit; egy kis cukrot, az öreg zsidó asszonyok édesszájúak. A sarkon látott egy arab asszonyt, tőle kérdezte meg, merre talál itt valami kisebb boltot, bodegát.

– Jöjjön, átkísérem Alihoz – mondta a nő. – Húsz lépés mindössze.

Együtt mentek tovább. A háborúról beszélgettek.

– Borzasztó ez az egész. A próféta igazán meghozhatná már a békét. Én hétszer imádkozom ezért minden nap. A gyerekeim miatt böjtölök is, amikor kell.

A kis boltot megtalálták, Smuél néhány tasak cukrot vett, egyet adott a kísérőjének. Amikor visszafelé tartottak, az utcában lóni kezdtek. Előbb lehasaltak, aztán görnyedten átsiettek a túloldalra. A nőt ekkor találták el. Nem véletlen lövés volt, pontos, szak-szerű, elég közlelől; rögtön meghalt.

Smuél megdermedt. Még csak megérinteni sem tudta ismeretlen arab kalauzát. Ha visszamegy hozzá, őt is lelövik. Így aztán a maga öregasszonyához igyekezett, a madame támogatottjához. Megtalálta – kis lyukban lakott, rettenetesen koszos ágyneműben, elhanyagoltan.

– Riasné küldte – mondta.

A szomszédasszony bizalmatlanul vizsgálgatta az ajándékot, köztük Smuélét, a cukrot. A férfi nem akarta megemlíteni az arab asszonyt, akit lelöttek, pedig csak rá gondolt.

– Mondja, fiatalember – hallotta a nő rekedt hangját a szennyes párnák közül –, egy kis nesz-kávét nem hozott?

Riaséknál a desszert előtt Jona tisztelte, hogy átadja a háziaknak azt a vastag borítéknyi pénzt, amely az arany átváltásából a templomi kincsek kifizetése után megmaradt.

– Asszonyom, ön nagyon jó volt hozzánk, tubai vándorokhoz – mondta Smuél. – És most, hogy dolgunkat elvégeztük, búcsúunk. Miután férjével azonos a szülőhelyünk, közösségünk köszönetét szeretnénk tolmácsolni. És engedélyt kérünk, hogy a tóralepelre felhímezhesük mindkettejük nevét. Mert önök lesznek a mi új Tóránk névadói.

Smuél jó érzéssel mondta el ezeket a szavakat, bár mégis maradt a lelkében valami nyugtalanító mozzanat. Nem a Napóleon-aranyak eltulajdonítása miatt izgatta magát; az efféle kópéság az ösatyákat, sőt Mózeset sem zavarta. A Tóra kisugárzásában ugyanis nem hallgathatta el a titkot. Miszerint ez a küldetés nem végződhetett volna ilyen jól, ha a fal a raktár irodájában le nem dől. És persze ha ők nem veszik magukhoz Lajos Fülöp huszonkét aranyát. De elvették!

A madame igazán csak most értette meg, miről van szó. Először elsápadt, aztán levegő után kapkodott. Majdnem elájult. Képtelen volt megszólalni.

– Tehát maguk... Maguk megtalálták... És nem nekünk szóltak... Az a férjem eldugott vagyona... Az agyvérzés kitorölte belőle a rejtekhelyet... Tolvajokat, rablókat engedtem be a házamba... Kifosztottak, meglóptak... Nézzék ezt a nyomort! Évek óta így élünk, Dina adogatja el az átmentett bútorokat a háborúskodás kellős közepén... Leg-alább gyógyszereket vettem volna ennek a drága embernek...

Sírt, jajveszékelt. Hiába hozott vizet Jona az asszonymnak, alig tudta megnyugtatni.

– A sors hozta így – dadogta Smuél. – Isten előtt Tuba erősebbnek bizonyult nálunk. Erősebbnek az önök érdekénél és a mi erkölcsi érzékünkénél. De ha már így történt, nézzük a dolgok jó oldalát. Tekintsük a fejleményeket Dávid király áldásának. A Tóra takaróján mindenki látni fogja az önök nevét. Az idők végezetéig.

– Vagy amíg nem jön egy másik légitámadás – mondta a madame, és újra felsírt.

Smuél és Jona a borítékot mindenesetre ott hagyták az asztalon.

– Asszonyom – kérték –, legalább nézze meg a Tórárt, vessen egy pillantást a Megil-lára. A Hanukijja is gyönyörű...

– Nem érdekel. Maguk megraboltak minket... Maguk nem gentlemanek.

Uri mentette ki őket kétségbeesett helyzetükből. Értük jött: a zsinagógába vinné őket. A rabbi áldást akar mondani rájuk és a Tóra-akcióra, Tubára. A hit erejére – mert őszerinte ez a legfontosabb.

– Áldást kérünk a Rias családra és Dinára is – mondta Smuél, és azt ígérte, hogy az igazi bűcsúra még visszajönnek.

Végül csak Smuél ment el – Jona még maradt, azzal, hogy ő akarja elmondani Dinának a történeteket, a regénybe illő fordulatokat, és megmutatni az elköltött pénz maradékát.

7

Smuélt ugyanúgy Uri hozta vissza. Közben beugrott Kaálhoz az iratokért. Uri kihasználta a városban uralkodó pillanatnyi csöndet, és végigszáguldott az utcákon. Felajánlotta, hogy miután elbúcsúztak, kiviszi őket az állomásra is. Nemcsak udvarias volt, hanem barátságos is.

A házban döbbenetes látványban volt részük. André Rias és a madame-ot az ebédlőben vérbe fagyva találták meg. Dinára az utcai szobában bukkantak rá. Ruhája szét tépve, megerőszakolták és felkoncolták. Smuél dermedten állt, aztán tébolultan rohant át a raktárba, hálóhelyükre, ahol a tallérokat megtalálták. Jonát kereste.

A fiatalembert egy ajtófélfához kötözve találta meg, gyilkos golyók sebei borították – holtában is nyitott szemmel, merev tekintettel kísérteties látványt nyújtott. Véres mellkasa fölszagatva – egészen közéről végezhetek vele.

Smuél nehezen tudott megmozdulni. Aztán a sárga bőröndöt kezdte keresni, a koffert, amelybe a Tórát, a Megillát és a gyertyatartót helyezték. Kapkodva kutatott, míg végül megtalálta. Isten csodával gondoskodott tulajdonáról. A táska ott állt egy ajtó mögött, annak kitért szárnya eltakarta a martalócek elől. Mintha csak kiáltana – ugyan, kapjál már föl, és gyéj!

Remegő kézzel nyitotta ki a két zárat. Minden megvolt, nem is lehetett másképp. Dávid király szelleme újra ott lebegett felette.

– Szegény Jona – nyögte. – Talán nem szenvedett sokat.

Uri némán megszorította a kezét. Aztán magukban elmondták a hagyományos héber bűcsűszavakat.

– Menjünk – mondta Uri, és kivezette Smuélt a házból.

Az autó eszeveszett gyorsasággal száguldott át a városon. Az utcák veszteglő tankokkal, teherautókkal voltak tele. Még nem mozdultak, akárcsak a katonák, akik egyelőre pihenőállásban várták a parancsot. De sejthető volt, hamarosan elhangzik a vezényszó.

Az emberek szabad mozgását persze akadályok, igazoltatási pontok nehezítették. Az úton egy ízben durván leszállították őket az autóról, a járdán várakoztatták mindkettejüket a többi elfogottal együtt. Smuél arcán kiütött a félelem hideg verítéke. Szíve összeszorult, majd hevesen vert, levegővételkor pedig öklendezett. Ilyen cudar állapotban még sohasem volt.

Továbbmehettek, de a vasútállomáson kezdődött minden előlről. Az épületből mint-ha laktanyát csinált volna a hadsereg. Hogy melyik is, ez Smuélt már nem érdekelte. A bőröndöt párszor megtapogatták, megrugdosták ugyan, de hála az égnek, a tartalma nem érdekelte őket.

Smuél szerencsésen elérte az észak felé induló szerelvényt. Uritól csak ekkor köszönt el. A biztonsági vezető még az autóban megkérdezte:

– Mondd, miért nem akarsz inkább átmenni? A Tórával, a családdal? – Nem tette hozzá, hová, gondolta, ez egyértelmű.

Smuél hallgatott egy kicsit. Ez a fiatalember félig-meddig gyerek még, de a zsidó srácok gyakran koravének, néha meglepően tapasztaltak, és roppant praktikusak – gondolta, és azt latolgatta, mennyire vegye komolyan a kérdést.

– A szívemmel ide vagyok szögezve – mondta a tubaiak sztereotip választát.

– Pedig ott szükség van az olyan emberekre, mint te vagy. Bevallom, én kötelességből maradok. Felesküdtem, hogy védem az itteni zsidókat. Ez veszélyesebb, mintha átmennék.

– Miért kérdezed? – érdeklődött Smuél.

– Én is itt születtem, jól ismerem az arabokat. Ők ma még csak ötször vannak többen, holnap viszont már nyolcszor annyian lesznek. És az lesz a kritikus határ. Nem tudom, miért, de úgy érzem – egy a nyolchoz, ez a nagy robbanás arányértéke. Húsz-huszonöt év múlva már minden késő lesz.

– Gondolod, ilyen mechanikusan működik a világ?

– Hát hogyan másképp? Hacsak addig nem találunk magunknak egy másik zugot, ahol élhetünk. Nyugodt helyet a nagyvilágban.

– Van ilyen?

– Valaha Madagaszkárt emlegették. Napóleon Szardínia szigetét akarta odaadni. Sztálin Birobidzsánt az Altájban. De Mózes földje menthetetlenül arab lesz, láthatod.

– Ne temesd Izraelt – mondta Smuél. – A zsidó állam eddig egészen jól fönntartotta magát, erősen, sikeresen. Húsz év alatt pedig átalakul a világ, a technika is, a társadalom is fejlődik.

– Remélem, az arab atomra is gondolsz – mondta Uri.

– Az atommal azok is elpusztulnak, akik ledobják.

– Tehát ne keressünk másik otthont magunknak, és maradjon minden úgy, ahogy eddig? Várjuk csupán, hogy zsidó testvéreink fejlesszék a technikát, az arabok pedig sokasodjanak, és forralják a szívükben a haragot a zsidók ellen.

– Nézd, ha a zsidó Jeruzsálem elpusztul, már a világnak is vége. Ezt Amerikában éppúgy tudják, mint Európában, vagy itt, a muszlimok körében. Mi Tubában sok katasztrófát megéltünk már, és biztos, hogy nem ért még ez véget. Én így látom, de közben teszem a dolgomat, azt, ami a nagyból énrám jut. Például azon vagyok, hogy a zsidók beilleszkedjenek a közel-keleti népek családjába – épp azért, hogy megmaradjanak.

Uri búcsúzott. – A zsidók kiválasztottak – mondta –, és lehet, hogy ti, tubaiak a zsidókon belül is kiválasztottak vagytok.

– Igen, mi hiszünk ebben – nyújtotta Smuél a kezét.

– Tudod, sok út van, de reméljük, hogy mindegyik Istenhez vezet.

Megölelték egymást.

8

Smuél a szerelvény egyik kupéjában talált ülőhelyet. Összehúzta magát, testes csomagját a lába közé tette.

A szerelvény épp elhagyta a város térségét, már a nyílt mezőn haladt, amikor hirtelen fékezett. A sínnel párhuzamosan futó országúton, kissé távolabb katonai járműveket látott. A megállásnak nem volt látható oka. De ami történt, arra Smuél nem készült, aligha készülhetett volna. A vagonokba katonák törtek be. Kemény és sietős lép-

tekkel járták végig a folyosókat, a kupékat, az ülőhelyek közti szűk sorokat. Mindenkinnek belenéztek az arcába, állítólag amerikai kémeket kerestek. Akciójukat még csak nem is kísérték durva ordítással, a gyanúsakat egyszerűen lelőtték. Tompa dörrenés – és kész. Smuél közvetlen közelében nem végeztek ki senkit, de nem messze tőle szíven lőttek egy testes, bajuszos, sötét bőrű, izzadt férfit. Igazolványt nem kértek tőle, beszélni nem beszéltek vele, csak lőttek. Smuél később úgy számolta, hogy a szerelvényen tizenkét-tizenöt utast gyilkoltak meg.

A halálosztók aztán hirtelen leugráltak. A vonat pár rövid perc után nagyot lódult, és továbbindult. A döbbszent utasokból később önkéntes csoportok alakultak, és a halottakat kivonszolták az előtérbe. A halálnak a muszlim hit és hagyomány szerint kötelező rítusa hangos imával, az asszonyok jajongásával jár – ez most a vonaton is megkezdődött. Előkerültek a kis imaszőnyegek, s felhangzott a Korán-szúrák első mondata, annak jellegzetes hanghordozása.

Zsidó ember számára mindig kényes ez a pillanat. Semmilyen körülmények között nem mutathat azonosságot Allah elfogadásával – ez bálványimádás volna –, ugyanakkor ebben a helyzetben rögtön lelepleződhet. Smuél igyekezett semmivé, láthatatlanná válni. Miután mindig muszlimok között élt, tudta, hogy az arabok általában szelídek, megértők, de a kívülállókkal, például a zsidókkal és a keresztényekkel többnyire kíméletlenek. És ha a helyzet úgy hozza, kegyetlenek. A gyász ráadásul hiszterizálja az embereket, s ez a mostani helyzet, a megrendülés, az érthetetlen gyilkosságok, a fokozott háborús helyzet kiszámíthatatlan indulatokat gerjeszthet. Az utasok összevarodottan imádkoztak, hiszen itt arabok öltek arabokat. Senki nem tudta, mi történik a következő öt percben.

– Ez az ördög vonata – jegyezte meg egy öreg palesztin. Közvetlenül Smuél mögött ült. Nyilván érzekelte, hogy szomszédja nem vesz részt a szertartásban, de nem tette szavá. Smuél szólította meg:

– Az előbb összeszámoltam. Nem egészen két nap alatt tizennyolc halált láttam. Közvetlen közletről. Borzasztó, nem gondolod?

– Miért él az ember? – kérdezett vissza az öreg. – Ezért biztos nem. Allah sem tudja, mert akkor ezt a földi kínt nem engedné.

– Tudod, mi a Tóra? – kérdezte váratlanul Smuél a palesztintól. A férfi elég öreg és tapasztalt volt ahhoz, hogy Smuél joggal gyaníthassa, jó választ fog kapni.

– Tudom – mondta a szomszéd. – Bét Risonban laktam, amíg el nem úztek onnan. A Tóra hívei.

Ennyi elég volt ahhoz, hogy tisztázzák a frontvonalakat.

– Palesztin barátom – mondta Smuél, és hangsúlyosan így fejezte ki magát –, hadd mondjak el neked valamit. A gyülekezetemnek a városban vettem egy új Tórárt. Régi Tóra, de nálunk, otthon újnak fog számítani, mert a mi tubai templomunkat tíz nappal ezelőtt lebombázták – és éppen az izraeli repülőgépek –, s odaveszett a mi régi Tórárnak. Látod, a háború nem válogat. És most azért viszem haza ezt az új tekercset, hogy az őszi zsidó ünnepeken rendben elmondhassuk az áldást. Érted?

– Igen – felelte a palesztin.

– Sok megpróbáltatást éltem át, és sok halottat láttam ezen az úton – mondta újra Smuél. – Ha nem érek haza, szenvedéseim hiábavalóvá lesznek, és az a temérdek kiadás pocskba megy. A testvéreim pedig csalódnak bennem. Kérlek, ha ezen az ördögi vonaton nem jutnék el a tubai zsinagógába, de te megteheded, akkor halott kezemből vedd ki a Tórárt, és vidd haza az enyéimnek. Arra gondolj, ez az Isten könyve. És

mondd el nekik a kívánságomat. Órizzék Dávid király eszméjét, és vigyázzanak a családomra. Négy gyerekem van.

A palesztin hallgatott kicsit, átszűrhetette lelkén a látottakat és hallottakat. Persze, hiszen néhány perce arabok lőttek le arabokat. Majd a kezét nyújtotta:

– Él sokáig, testvér! – Így mondta. Pontosan így.

Pár perc múlva újra megállt a vonat, és megint ugyanúgy fegyveresek ugrottak fel, éppúgy terepszínű uniformisban, de nem lehetett kideríteni hovatartozásukat.

A durva kiáltásokból csak annyi volt érthető, hogy a húsz és ötven év közötti férfiak azonnal szálljanak le.

– Hát eljött az idő – mondta Smuél a palesztin öregnek. És a kezébe adta a sárga bőrröndöt.

– Ne feledd: Tuba. És a jó tetteidért legyen áldás rajtad.

Leszállt. Nem számított semmi jóra. Újabb válogatás kezdődött, ezt követően eltereltek. Kisvártatva teherautók érkeztek, platójukon lapátokat és ásókat hoztak. A katonák félkörívű mély gödröt ásattak velük, széles földperemmel, igen gyors tempóban és örökösen üvöltő parancsszóra. A hajcsárok – többnyire gyerekek – fonott szíjajkából készített korbácsokkal ütötték a hátukat; Smuélon is többször végigvágtak. Rövidesen megjelent két tank, és ezek aztán bekormányozták magukat a földperem mögé, a kiásott mélyedésbe. A munka összességében hevenyészett volt, Smuél az elgondolást sem tartotta sokra. A harcokocsiknak alighanem a síneket kellett védeniük, némi fedezéssel s adott esetben a támadás lehetőségét kínálva.

Már alig álltak a lábukon, amikor parancsot kaptak: további tank érkezik, tehát a munkát folytatják. Amikor az egyik arab utastárs túlságosan sértőnek érezte a durva noszogatást, megütötte az őrt. Egy perc sem kellett, és parázs veszekedés keletkezett. Újabb katonák érkeztek, és ezek további munkásokat vezényeltek le a szerelvényről.

Aki látott és hallott már arab tömeget idegesen összeverődni és sivítani, az talán tudja, mi történt itt a vagonok mellett. Különösen a nők alkottak hátborzongató kórust. A katonák végül már nemcsak a férfiakat ütlegették, hanem az asszonyokat is rugdosták, fegyverük csövével, tusával ütötték őket.

Smuél fejéből, arcából újra folyt a vér, a veséje sajgott.

– Menjen! – kiáltott rá mellette valaki. – A vonatról az a férfi integet magának. Ugorjon vissza!

Smuél jó pillanatot használt ki. Szökését nem vették észre, már nagy volt a káosz, a zűrzavar.

A vagonkerekek alatt átmászott a szerelvény túoldalára, és a másik oldalról az ásója segítségével feltornázta magát a kocsiba. Aztán megkereste a helyét. Az öreg palesztin melegen megveregette a vállát.

– Szépen harcoltál az ördöggel – dicsérte meg.

– Ezek nem a te testvéreid – mondta Smuél a szomszédjának.

Egy nő a termoszából teával mosta le a sebeit. Ő pedig megsimogatta a sárga kofert. Benne a maga szent tárgyaival.

A mozdony hirtelen nagyot sípolt. Valakik alighanem megelégtették már a tankcsapdát, a szerelvény körüli csetepatét, a zűrzavart, a vért. A pánik folytatódott, de a vonat még nem indult meg. Pedig a sínek lefoglalása, eltorlaszolása már alighanem zavart okozhatott az egész pályaszakaszon.

Csakhogy az egyik tank ébernek mutatkozott. A figyelmeztető próbálövés után ágyúcsövéből rögtön élessel tüzelt, és el is találta a mozdonyt.

Smuél hasra vágódott a vagonban, hogy a Tórárt védje.

– Gyere! – mondta az öreg palesztin, s kézbe vette a csomagot. – Induljunk el gyalog. Ez a vonat egyhamar nem fog innen sehová se menni.

Smuél belátta, hogy társának igaza van. Jonára gondolt – szeretett és már halott barátjára. És a túloldalon lekászálódott erről az ördögi, számára immáron jelképes vonatról.

Ekkor tűnt fel a katona. A vagonok alatt mászott át ő is, s ahogy fölegyenesedett, azonnal kibiztosította a fegyverét. Már ráfogta a palesztin öregre, amikor Smuélnek nem lehetett más választása, mint hogy a nála levő szerszám élével teljes erejéből fejbe vágja. Sisak nem volt a katonán, az ütéstől jóformán kettévált a koponyája.

– Köszönöm – mondta a palesztin egyszerűen.

Smuél a hányinger kerülgette. Aztán összeszedte magát, kivette a sárga bőröndöt a palesztin kezéből, és elindult vele a Tuba felé vezető úton. Úgy érezte, az Isten magasba emeli a lelkét.

Kilencvennégy kilométert gyalogoltak. Néha felvette őket egy bivaly vagy ló vontatta szekér, egyszer a Hezbollah katonai teherautója is, de nagyjából gyalogosan tették meg az óriási távolságot. Az első éjszakát a szabadban, valami fészker védelmében töltötték, a következőt egy romos téglafal árnyékában. Reggelente komoly erőfeszítéseket tettek, hogy valamiként megmosakodjanak, aztán imádkoztak, ki-ki a saját hagyományai szerint. Irgalmatlanul éhesek voltak, de ezen nem tudtak segíteni, az embereket tudatosan elkerülték. Megszállott örültekként mentek északi, tengerparti céljuk felé, ahonnan Smuélnek még tovább kellett buszoznia Tubába.

Az utakon mindenfelé katonákat, gépesített alakulatokat láttak átvonulni, elég gyakran lövéseket hallottak, néha egy-egy helikopter is átrepült az égen.

9

Az öreg palesztin végül is jó társa lett Smuélnek. Olykor át-átvette tőle a koffert, derekasan cipelte, s közben a családjáról beszélt. A lányunokájáról, aki végre egy kórházban dolgozik, talán ápolónő lesz, most tanul valamilyen iskolában, várja, hogy levizgázzon. A fia kőműves, nemrég megbesbesült, de most már jól van. Nehezen élnek. A béke biztosan jobb lesz. De nem lesz béke.

Mintha ezt a megjegyzést akarná igazolni a sors.

Egy kisebb települést kerültek el éppen nagy óvatosan, amikor az úton érte őket valamelyik katonaság teherautója. Már messziről dudáltak, integettek. A kocsit két fiatal egyenruhás fegyveres irányította. Fékeztek, és fölparancsolták őket. A platón hat megölt gyerek feküdt, tíz-tizenkét éves fiúk, akiket alighanem az iskola előtt lőttek le. Még csak ponyvát vagy újságpapírt sem terítettek rájuk. Így mintha pucérok lettek volna. Egyikük-másikuk nyakában még a táska is ott lógott.

– Temetni visszük őket! – kiáltotta a sofőr, és nagyobb sebességre kapcsolt. – Ti fogtok segíteni nekünk.

Egy domb felé kanyarodtak. A sírkert előtt kis csoportosulás várta őket. Már kiásták a gödröket. Valaki lepedőket hozott. Smuélnek az tűnt föl, hogy senki nem sír, jajgat. Talán csak öreg palesztin útitársa könnyezett kissé. A fiatal katonák máris mentek tovább, az idősebb férfiak idegen, merev arccal álltak, értetlenül. Nem hangzott el egy szó sem – se kérdés, se magyarázat. A mecsetet, a temető imaházát nem értesítették, így ami történt, az Allah ellen való vétkek volt. Pogány bűn.

– Menjenek – mondták Smuélnek és az öreg palesztinnak.

Ők pedig indultak vissza a maguk útjára, észak felé – megalázottan, gyalázattal a szívében, reménytelenül, lelkükben meghalt az irgalom, a gyeelem.

Mielőtt elváltak, elérzékenyülten cseréltek címet, és fogadtak egymásnak barátságot.

Smuél a városban buszra szállt, ugyanarra a vonalra, amelyik Tubából idehozta őket Jonával. Ez volt az utolsó járat ezen a napon. Maga körül viszonylagos nyugalmat látott, de inkább úgy vélte, hogy az erőszak nagy hulláma nem ért még ide. A szülőfalujába a busszal egyórányi az utazási idő.

Megnyugtatta, hogy a Tóra, a Megilla és a Hanukijja ott van a sárga bőröndben, ennek fogantyúja pedig az ő kezében. Legszívesebben rögtön a zsinagógába sietett volna, de tudta, nincs ott ilyenkor senki. A házába igyekezett tehát, hogy megcsókolja a gyerekeit, a feleségét, de be kellett vallania, nemcsak rájuk gondolt, hanem a gyülekezetre is, Tuba öreg és fiatal zsidóira. Reb Gasera, a tóraolvasóra, Eliezer Cadok előljáróra, barátjára, Éli Szidurra és a szemben lakó Daniel Tamilra, a gumisra. Azt találta ki, hogy majd a gyerekeit fogja szétküldeni a zsidókhoz, hogy vigyék hírül, megjött a papa, és hazahozta az imaszekrény minden kellékét, amely rábízott. Itt a Tóra, itt a Megilla! És majd lesz ünnep és gyertyagyújtás, fény és öröm. Jonáról a gyerekekkel nem üzen, róla szólni az ő feladata lesz.

Ismerte családi életük minden mozzanatát. Másodpercre föl tudta sorolni az otthoni feladatokat, a beosztást, a ritmust. A felesége a gyerekekkel már befejezte a vacsorát, most kezdődik az esti fürdetés, alvás előtt még egy utolsó pillantás a leckére, hogy kiki ezzel az útravalóval lépje át az álom szép határát.

Most tehát a gyerekeit fogja megkérni, menjenek el a zsidókhoz, járják körbe a házakat az üzenettel, hogy még ma este jöjjenek a Bét hákneszetbe, és nézzék meg a hazahozott iratokat, no meg a Hanukát köszöntő ezüst gyertyatartót. A gyerekek pedig büszkék lesznek az apjukra, és átérzik majd, milyen dolog élvezni az egész kehila szeretetét, tiszteletét.

Bekopogott tehát. Asszonya megrémült, amikor meglátta, mennyire nyúzott, törődött, mosdatlan, de a gyerekek lelkendezve máris a nyakába csimpaszkodtak.

– Várj, várj – csillapította kedvét a felesége. Hangja sötét volt, nem sok jót ígért, Smuél meg is ijesztette. – Drágám – mondta az asszony –, ma kora este a Delfin sziklánál kikötött egy nagy hajó. *Onnan*. Néhány rombolóval. – Nem mondta ki a nevet, nem mondta, hogy a hajók honnan jöttek. De azt közölte, hogy elviszik a tubai zsidókat. – Itt kell hagyni mindent, bútort, edényt, ruhát. Csak a gyógyszer, az ékszerszert és a pénzt vihetik el. Az országot keletről ma hajnaltól megszállják. Megbuktatják a parlamentet, a kormányt, eltörlik a hatóságokat. A zsidókat nyilván felkoncolják. Itt marad a templom, az iskola, a temető, a házak. Könyörgés, rimánkodás nem használ, kivétel nincs.

– És mi? – kérdezte Smuél. Körbemutatott a házon, és észrevette, nincs hangja.

– Mi vagyunk a legutolsók. Zokogtam, hogy amíg lehet, várlak. Várlak a gyerekekkel. Éjfélre kaptunk haladékat. Már csak egy utóvéd jön értünk. És lám, az Isten és Dávid király megsegített. Megjöttél, és mi indulhatunk.

Smuél átölelte asszonyát. Folytak a könnyei.

– A Tórát vihetem? – kérdezte. – Nézd meg, milyen szép!

– Próbáljuk meg – mondta Sáhár. – Árje őrnagy nyilván elnéző lesz.

– Papa, mehetünk? – kérdezte Ron, az ő aranyos, legkisebb fia. Türelmetlen volt, izgatott.

A hajó fedélzetén a fiatalok énekeltek, hóráltak. Az idősebb férfiak összekapaszkodva imádkoztak. Smuél az álmára gondolt. De még sírni sem tudott.